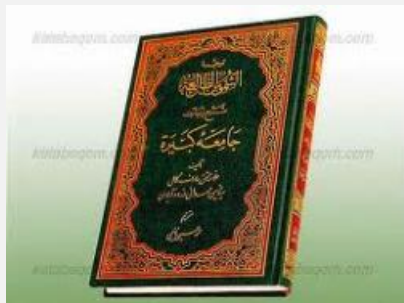

زیارت جامعه کبیره؛ جلوه‌گاه معارف بلند توحیدی و فضائل انسان کامل

زیارت جامعه کبیره امام هادی(ع) بیان‌گر فضائل انسان کامل و جلوه‌گاه معارف عمیق توحیدی و ولایی است و مرحوم مجلسی آن را بهترین زیارت جامعه از نظر متن و سند و فصیح‌ترین و بلیغ‌ترین آن‌ها برشمرده است.

زیارت جامعه کبیره امام هادی(ع) بیان‌گر فضائل انسان کامل و جلوه‌گاه معارف عمیق توحیدی و ولایی است و مرحوم مجلسی آن را بهترین زیارت جامعه از نظر متن و سند و فصیح‌ترین و بلیغ‌ترین آن‌ها برشمرده است.

به گزارش خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، علی‌بن محمد هادی(ع) دهمین امام شیعیان در سال 254 هجری قمری به شهادت رسید؛ مدت امامت ایشان 33 سال و با شش خلیفه عباسی (معتصم، واثق، متوکل، منتصر، مستعین و معتز) بوده است. در دوران امام هادی(ع) عظمت خلافت عباسیان، فرو ریخته و برخی از نهضت‌های علویان رو به رشد بودند و ایشان سعی در گسترش فرهنگ دینی از جمله از طریق نشر احادیث و کتابت آن‌ها دارد که آن حضرت منسوب است.

آثار منسوب به حضرت هادی(ع) را این‌گونه برشمرده‌اند: «؛الامالی فی تفسیر القرآن» که این اثر را دو تن از یاران ایشان فراهم کرده‌اند و به املائی امام هادی(ع) بوده است و دیگری «؛الرسالة الرد فی اهل الجبر و التفویض» که ابن‌شعبه نیز آن را نقل کرده است. مجموعه روایات نقل شده از آن حضرت(ع)، به نام «؛مسند الامام الهادی(ع)» منتشر شده که بیست تن از روایان ایشان، آن را روایت کرده‌اند؛ روایان آن حضرت(ع) که تعدادشان را 185 نفر دانسته‌اند، بیش از چهارصد اصل و نسخه روایت کرده‌اند.

امام هادی(ع) در دوران امامت خویش با غلاة نیز مبارزه کرد و در جهت اصلاح افکار آنان در مورد آن امام، سخنان و نوشته‌هایی داشته است؛ مثلاً هنگامی که ابن‌حسکه از ایشان سؤال می‌کند، در مقام پاسخ، افکار وی را پالایش می‌کند.

بیانات عرشی امام علی‌النقی(ع) در زیارت جامعه کبیره يك دوره امام‌شناسی است و متن این عبارت‌ها به گونه‌ای است که صدور آن از غیر معصوم(ع) محال است؛ وانگهی مضامین آن با قرآن هماهنگ است و این، نکته‌ای است که پژوهشگر را از بحث سندی آن بی‌نیاز می‌سازد.

«؛متوکل» از عالم بزرگ عصر خویش «؛یعقوب‌بن اسحاق» مشهور به «؛ابن‌سکیت» خواست که از امام هادی(ع) سؤالاتی بپرسد تا حضرت(ع) از جواب باز ماند و از مقام و شوکت امام(ع) بکاهد. ابن‌سکیت سؤالی دشوار آماده کرد. در کاخ عباسی انجمن علمی فراهم شد که در آن، متکلمین، فقها و در رأس آنان متوکل در آن جمع بودند.

ابن‌سکیت از امام هادی(ع) این سؤال را مطرح کرد: «؛چرا خداوند معجزات پیامبران را گوناگون قرار داد؟ چرا خدا موسی(ع) را با معجزه عصا و ید بیضاء، عیسی(ع) را با معجزه بهبود بخشیدن به افراد مبتلا به مرض پیسی و نابینا و زنده کردن مردگان و محمد(ص) را با معجزه قرآن و شمشیر مبعوث کرد؟».

امام(ع) در پاسخ فرمودند: «؛خداوند موسی(ع) را با معجزه عصا و ید بیضاء، در زمانی مبعوث کرد که سحر، عنصر غالب جامعه بود؛ بنابراین خداوند با این معجزه او را برانگیخت تا سحر آنان را مغلوب اعجاز خود کند و آنان را مبهوت و درمانده کند و حجت را به آنان تمام کند و عیسی(ع) را با اعجاز درمان برص و کوری و زنده کردن مردگان به اذن خدا در زمانی فرستاد که طب و پزشکی در جامعه غالب بود. خداوند پیامبر اسلام(ص) را با قرآن و شمشیر در زمانی برانگیخت که شعر و شمشیر بر جامعه مسلط بود، پیامبر(ص) نیز با قرآن تابان و شمشیر بژان، شاعران را مبهوت و شمشیرکشان را منکوب کرد و حجت حق را برایشان ثابت کرد».

ابن‌سکیت در مقابل جواب امام(ع)، پرسید: «؛پس اکنون حجت چیست؟» حضرت امام هادی(ع) فرمود: «؛عقل، که دروغ‌پرداز نسبت به خداوند را می‌شناسد و او را تکذیب می‌کند». ابن‌سکیت اظهار درماندگی و ناتوانی کرد و از ادامه بحث خودداری کرد. «؛یحیی‌بن اکثم» شروع به توبیخ کردن او کرد و گفت: «؛ابن‌سکیت را چه به مناظره!».

زیارت‌نامه‌هایی که تحت عنوان زیارت جامعه یاد شده‌اند، مضامینی‌اند که به وسیله آن‌ها می‌توان همه ائمه هدی(ع) را زیارت کرد. شاید علت دیگر این وجه نام‌گذاری، تصویر نسبتاً جامعی است که در این زیارت‌ها از ائمه(ع) ارائه شده است. زیارت جامعه، زیارتی است که آن را شیخ طوسی در «؛تهذیب» و شیخ صدوق در «؛من لایحضره الفقیه» نقل کرده‌اند.

مرحوم مجلسی آن را بهترین زیارت جامعه از نظر متن و سند و فصیح‌ترین و بلیغ‌ترین آن‌ها برشمرده است. پدر ایشان نیز در «شرح من لایحضره الفقیه» می‌گوید: «این زیارت، بهترین زیارت و کامل‌ترین آن‌هاست و من همواره در پرتو آن به زیارت ائمه(ع) در اعتاب مقدسه نایل می‌شدم».

زیارت جامعه، بسان سیل از کوهسار وجود هادی امت، حضرت ابوالحسن ثالث، علی‌بن محمدنقی(ع) سرازیر شده است و در آن در پوشش بیان فضائل انسان کامل، معارف عمیق توحیدی و ولایی، مطرح شده است. امام هادی(ع) در این زیارت، ائمه اطهار(ع) را با جلوه‌های گوناگون مطرح ساخته تا زائر، آنان را از زوایای مختلف تماشا کرده و الگوی خود قرار دهد.

شخصی به نام «موسی‌بن عبدالله نخعی» به حضرت(ع) عرض کرد: «یابن رسول الله! مرا به زیارتی با بلاغت کامل آموزش ده که هرگاه در صدد بودم یکی از شما را زیارت کنم، از آن طریق باشد»؛ آن‌گاه حجت علی الاطلاق خداوند متعال، امام هادی(ع) زیارت شریف جامعه کبیره را بیان فرمودند.

*منابع: سیدرضا مؤدب، تاریخ حدیث، چاپ نخست؛ شریف قرشی، باقر، تحلیلی از زندگانی امام هادی(ع)؛ سیمای ائمه(ع) در شرح زیارت جامعه کبیره، علی نظامی، ج 1؛ مفاتیح‌الجنان، زیارت دوم از زیارت‌های جامعه؛ تبیان و حوزه.